

Фесюк Василь Олександрович
доктор географічних наук, професор

Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки, м. Луцьк,
Україна

Кондратчук Олена Валеріївна

Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки, м. Луцьк,
Україна, e-mail: alenka0409@bigmir.net

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В «ДЕПРЕСИВНИХ» РАЙОНАХ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Метою статті є аналіз причин туристичної депресивності окремих адміністративних районів Волинської області. Охарактеризовано наявний туристично-рекреаційний потенціал для розвитку туристичної сфери території.

Методичні засади дослідження полягали в синтезі та аналізі зібраного літературного, статистичного та картографічного матеріалу. При цьому застосовувались методи аналізу та опису.

Досліджено основні перспективні напрямки розвитку туристичної інфраструктури. Визначено основні шляхи поліпшення туристичних послуг.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні визначення поняття «туристично депресивний район» та виявленні основних причин не достатньо ефективного використання туристичних можливостей та наявних ресурсів адміністративних районів.

Практична значимість дослідження визначається його актуальністю для практичного розвитку туристичних послуг у туристично депресивних районах завдяки використанню наявних туристсько-рекреаційних ресурсів.

Ключові слова: туристична послуга, туристичний потенціал, туристично депресивний район

Фесюк Василий Александрович
доктор географических наук, профессор

Восточноевропейского национального
университета имени Леси Украинки, г.
Луцк, Украина

Кондратчук Елена Валериевна

Восточноевропейского национального
университета имени Леси Украинки, г.
Луцк, Украина,
e-mail: alenka0409@bigmir.net

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ В ДЕПРЕССИВНЫХ РАЙОНАХ ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ

Целью статьи является анализ причин туристической депрессивности отдельных административных районов Волынской области. Охарактеризован имеющийся туристско-рекреационный потенциал для развития туристической сферы территории.

Методические основы исследования заключались в синтезе и анализе собранного литературного, статистического и картографического материала. При этом применялись методы анализа и описания.

Исследованы основные перспективные направления развития туристической инфраструктуры. Определены основные пути улучшения туристических услуг.

Научная новизна заключается в обосновании определения понятия «туристически депрессивный район» и выявлении основных причин недостаточно эффективного использования туристических возможностей и имеющихся ресурсов административных районов.

Практическая значимость исследования определяется его актуальностью для практического развития туристических услуг в туристически депрессивных районах благодаря использованию имеющихся туристско-рекреационных ресурсов.

Ключевые слова: туристическая услуга, туристический потенциал, туристически депрессивный район

UDC 379.85

Fesiuk Vasyl Oleksandrovykh
Doctor of Geography Science, Professor
Kondratchuk Olena Valeriivna

Lesya Ukrainka Eastern European National
University
Lesya Ukrainka Eastern European National
University, Lutsk, Ukraine,
e-mail: alenka0409@bigmir.net

ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF TOURIST SERVICES IN DEPRESSED AREAS OF VOLYN REGION

The purpose of the article is an analyzes the causes of certain depressed tourist administrative districts of Volyn region. Characterized existing tourist and recreational potential for tourism development in the area.

Methods of research lie in the synthesis and analysis of collected literature, statistical and cartographic material. This applied methods of analysis and description.

The article deals with the basic perspective directions of the development of tourism infrastructure. The main ways to improve tourist services are given.

Scientific novelty is the justification of the definition of "tourist depressed district" and identifying the basic reasons for not enough effective use of tourism opportunities and available resources of districts.

The practical significance of the study is defined by its practical relevance for the development of tourism in the tourist depressed areas through the use of existing recreational resources.

Keywords: travel services, tourist potential, depressed tourist district.

Постановка проблеми. Останніми роками сфера туризму займає все міцніші позиції в суспільстві. Ріст туристичного інтересу населення супроводжується удосконаленням надання туристичних послуг, до яких з року в рік зростають вимоги вибагливого споживача.

Волинська область – це регіон великого туристичного потенціалу, який не використовується сповна. Майже кожен адміністративний район має цікаві атракції для приваблення туриста. Проте, виникають проблеми із туристичною інфраструктурою, яка залишається на невисокому рівні. Споживач не отримує якісні туристичні послуги, адже в області недостатня мережа закладів харчування та розміщення, місця для відпочинку не облаштовані належним чином. Всі ці фактори призводять до виникнення так званих “туристично депресивних районів”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку туристичних послуг в Україні займалися Фоменко Н. В. [6] та Масляк П.О. [1]. Дослідження туристичної інфраструктури та використання природно-ресурсного потенціалу Волинської області знайшли своє відображення у працях Міщенко О.В. [2], Павлова В.І. [5]., Павловської Т.С. [4]., Черчик Л.М. [7], Чир Н.В. [8]. Але розвиток туристичних послуг в депресивних районах Волинської області не був висвітленим в роботах вищезгаданих науковців.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження надання туристичних послуг на сучасному етапі стає ще більш актуальним. Адже, в цілому, вся сфера послуг є перспективною галуззю господарювання. Виділення “туристично депресивних районів” є доцільним, адже це забезпечить виявлення слабких та сильних сторін туристичної сфери Волинської області в цілому, а також врахування їх при розробці місцевих програм економічного і соціального розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є виявлення причин не ефективного використання наявного туристичного потенціалу окремих районів Волинської області та розробка перспектив розвитку туристичних послуг на “депресивних” територіях.

Виклад основного матеріалу. Розвиток туристичної сфери неможливий без якісних послуг. Туристичні послуги націлені на забезпечення потреб туристів у розміщенні, харчуванні, транспортному обслуговуванні, інформаційно-рекламному обслуговуванні та ряду інших послуг, які забезпечують комфортні умови для відпочинку. Тобто, туристична послуга — це результат діяльності туристичного підприємства щодо задоволення відповідних потреб туриста [4]. Туристичні послуги поділяються на основні, додаткові та супутні [8] (табл. 1).

Таблиця 1

Туристичні послуги

<i>Основні</i>	<i>Додаткові</i>	<i>Супутні</i>
Послуги закладів розміщення	Послуги по організації екскурсій	Забезпечення сувенірною продукцією
Послуги закладів харчування	Послуги гідів-перекладачів	Послуги пошти, зв'язку, валютних обмінників тощо
Послуги по організації перевезення	Послуги з прокату спорядження та транспорту	

Туризм на сучасному етапі розвитку суспільства розглядається як одна із перспективних форм господарювання, яка здатна забезпечити економічне та соціальне зростання держави в цілому. На нашу думку, проблемними, або так званими “туристично депресивними” районами є ті, які: 1) маючи наявний туристичний потенціал не можуть його самостійно реалізувати та сповна використати туристичні ресурси; 2) у минулому були потужними туристичними центрами, проте у теперішній час втратили свою функцію. При дослідженні Волинської області за доцільне вважаємо дотримуватись першого твердження щодо депресивності територій. Адже більшість адміністративних районів до сьогодні залишаються туристично неосвоєними, хоча мають усі передумови до функціонування потужної туристичної бази. Волинська область відноситься до таких областей України, які мають значний нереалізований туристичний потенціал.

Використавши усі наявні природні та історико-культурні ресурси можна досягнути високих результатів у туристичній сфері.

Найбільш розвиненими в плані туристичних послуг наразі є такі напрямки, як Луцьк, який є історико-культурним осередком області, Шацький район з Шацьким поозер'ям та озером Світязь, Ковельський район, в межах

якого знаходиться популярний туристичний об'єкт, пов'язаний із Лесею Українкою – Колодяжне та історична спадщина Володимира-Волинського. Такий розподіл є закономірним і формувався протягом тривалого часу. Адже дані території увібрали максимум для задоволення туристичних потреб.

Для виділення “туристично депресивних районів”, на нашу думку, доцільними будуть наступні критерії:

- кількість об'єктів природно-заповідного фонду в межах визначеної території. Так як об'єкти ПЗФ мають не лише високу природну цінність, а й привабливість, пізнавальний потенціал, тому вони використовуються для задоволення потреб туристів;

- кількість історико-культурних рекреаційних пам'яток;

- забезпеченість району закладами розміщення туристів.

Згідно даних критеріїв, на Волині туристично депресивними районами, які не використовують усі свої можливості, є Ківерцівський, Турійський, Маневицький та Ратнівський райони. В межах даних територій наявна достатня кількість і природно-рекреаційних об'єктів, і історико-культурні об'єктів, райони мають вигідне географічне положення, проте на туристичному ринку області належним чином не представлені їх туристичні продукти.

Найбільш перспективним об'єктом для розвитку туристичних послуг в Ківерцівському районі є замок Радзивілів в смт Олика, який вважається одним з перших та найбільших в Україні бастіонних споруд. Основною проблемою, на наш погляд, яка перешкоджає формуванню туристичних потоків до об'єкту – є недостатня інформованість туристів не лише на місцевому, а й на національному туристичному рівні. Обмежене використання замку у туризмі зумовлене й тим фактом, що у його стінах діє психіатрична лікарня. Наразі місцевою владою вирішується питання щодо перенесення лікувальної установи із приміщення історичної пам'ятки. Перевагами смт Олика є хороше транспортне сполучення і близькість до обласних центрів – Луцька та Рівного.

Потребують розвитку та вдосконалення туристичні маршрути національним природним парком «Цуманська Пуща», який в перспективі може стати значною туристичною атракцією. В межах парку цікавими для туристів будуть – водний сплав річкою Путилівкою, пішохідний маршрут національним парком, велосипедний маршрут на Горинські крутосхили та кінні маршрути.

В селі Журавичі Ківерцівського району є унікальне радонове джерело. З 1987 р. по 1998 р. тут працював санаторій-профілакторій Колківського держлісгоспу «Волиньдеревліс», загальною місткістю на 250 відпочиваючих. Проте економічні кризи призвели його до занепаду. Відновивши даний рекреаційний пункт, можливо збільшити притоки туристів та відпочиваючих, які будуть задовольняти потреби в лікувальному туризмі, тим самим зменшивши туристичну відсталість регіону.

Розвитку туризму в Турійському районі не надається належна увага. Проте, даний район потребує якісних туристичних послуг, адже в його межах активно починає розвиватись водний, історико-культурний та сільський туризм.

Найбільш атрактивними для туристів є водні рекреаційні ресурси району. На території Турійського району налічується 33 озера, найбільш освоєними та популярними серед них є озера Сомин, Велище і Пісочне. Турійське поозер'я

може скласти гідну конкуренцію Шацьким озерам, завдяки вдалій та продуманій тактиці розвитку туристичних послуг на їх основі. На даному етапі, забезпечити спектр якісних послуг для відпочиваючих здатна лише база відпочинку «Аміла» (знаходиться на березі озера Велище, с. Соловичі). Для розвитку історико-культурного туризму в районі наявний цікавий об'єкт – урочище Вовчак, місце заснування УПА. В роки незалежності йому не надавалось уваги, а тим паче урочище не розглядалось як туристична атракція. Проте, 28 серпня 2016 року відбулося відкриття першої черги історичного комплексу «Вовчак. Волинська Січ». Понад рік тут велись відновлювальні роботи. Наразі збудовано криївку, окопи, бліндажі, церкву та музей бойової слави.

Вовчак має всі перспективи стати центром українського руху і одним з сакральних місць для українців на зразок Холодного Яру. Урочище в перспективі може стати цікавим туристичним об'єктом для відвідування місцевими та закордонними туристами.

В смт Луків розташовується графський палац-резиденція Мйончинських і так званий «англійський парк». До наших днів збереглися вали та оборонні рови. Відреставрувавши замок, можна розраховувати на значні туристичні потоки. І палац, і сам населений пункт мають цікаву історію, на основі якої можна створити вдалий туристичний продукт, стимулюючи таким чином розвиток туризму історико-культурного спрямування. Селище у 16 ст. належало Холмській землі, згодом отримало Магдебурське право, а у 1680 р. його придбав А. Мйочинський і понад двісті років воно належало цій родині. Також існує гіпотеза, що у Лукові залишили свій слід лицарі-тамплієри у 13 ст. В напівзруйнованому костелі можна оглянути плиту із символами ордену тамплієрів – коло (символ сонця) та кілька фігурок.

У Маневицькому районі привабливими для туриста можуть стати озера. Проте, серед широкого загалу вони є маловідомими, а інфраструктура для комфортного відпочинку відсутня. На території району є 25 озер, найбільші з них Охнич, Тросне, Редичі, Віно, Гривенське, Засвинське, Глибоке, Черемське. На нашу думку, перспективним для створення відпочинкового комплексу є озеро Глибоке (за 2 км від с. Прилісне). Транспортна доступність об'єкту не забезпечена на належному рівні. Пляж для відпочинку не облаштований належним чином. Необхідним є створення відпочинкового комплексу поблизу озера, адже першочергово турист потребує закладів розміщення та харчування. В Маневицькому районі також варто звернути увагу на розвиток риболовного туризму, який може базуватись на основі озер Охнич, Віно та Біле.

В межах Черемського заповіднику доцільно розробити піші та велосипедні туристичні маршрути.

Ще одним озерним туристичним краєм, про який мало відомо туристам, є Ратнівський район. У селі Гірники знаходиться о. Радожичі, яке є гідрологічним заповідником. Влітку на піщаному пляжі відпочивають здебільшого місцеві жителі Ратнівського району, адже об'єктів громадського відпочинку в прибережній смузі немає. Туристична інфраструктура відсутня. Необхідно залучити місцеве населення до створення агросадиб, у яких зможуть зупинитись відпочиваючі. В поєднанні з природою – сосновим лісом, який оточує озеро – озеро в перспективі стане чудовим центром для відпочинку

населення всієї області та туристів з-за кордону, адже Ратнівський район знаходиться в безпосередній близькості із Білоруссю.

Є в Ратнівському районі й ще одне озеро – Святе, або Дружби, яке придатне ДЛЯ активного відпочинку. Знаходиться воно між селищем Заболоття та селом Тур. На його узбережжі знаходиться густий бір, на околицях якого люблять відпочивати поодинокі туристи з наметами. Озеро дуже глибоке, тому доцільно встановити обмежувальний знак для безпеки туристів.

Райони багаті на туристичні ресурси, проте існує проблема із забезпеченням туристичними послугами відпочиваючих. Основними проблемами щодо надання послуг в вище наведених районах є:

- низька інформованість населення області про наявні об'єкти;
- відсутність транспортної доступності;
- недостатня кількість закладів розміщення та харчування поблизу об'єктів;
- відсутність облаштованих рекреаційних зон.

Основними шляхи інтенсифікації надання туристичних послуг в туристично депресивних районах Волинської області є:

- розширення мережі закладів розміщення, зокрема готелів, баз відпочинку, агросадиб;
- започаткування фестивалів та культурно-масових подій на базі замків та палаців (Ківерцівський та Турійський райони);
- облаштування рекреаційних зон поблизу водних об'єктів (Маневицький, Ратнівський, Турійський райони);
- створення єдиного інтернет-ресурсу області, який акумулюватиме інформацію про всі типи закладів розміщення та харчування, транспортну інфраструктуру, туристичні напрямки та маршрути;
- забезпечення онлайн бронювання необхідних туристу послуг
- розробка та впровадження в продаж турів по Волинській області в туристичних агентствах регіону та України загалом
- відновлення туристичних центрів минулого (с. Журавичі Ківерцівського району);
- реставрація історико-культурних об'єктів (замок Радзивілів, палац Мйочинських);
- використання досвіду прикордонних партнерів, зокрема Польщі, при розробці та впровадженні якісного туристичного продукту;
- підвищення професійного рівня обслуговуючого персоналу.

Висновки. Волинська область є перспективною щодо надання якісних туристичних послуг. Ті райони, які наразі є туристично відсталими, мають змогу замінити та скласти гідну конкуренцію популярним туристичним об'єктам області. Адже продумана тактика щодо розвитку та створення туристичної інфраструктури може забезпечити їх туристичне зростання. Створення на основі озерних регіонів Турійського, Маневицького та Ратнівського районів баз відпочинку, готельних закладів забезпечить притоки туристів як зі всієї України, так і з-за кордону. А вдале залучення наявних історико-культурних ресурсів території забезпечить створення конкурентоспроможних туристичних продуктів. Ківерцівський район є перлиною Волині. В його межах необхідно розвивати туристичну

інфраструктуру, сприяти відновленню рекреаційних зон, створенню нових туристичних маршрутів. Вдалий розвиток туристичних послуг зможе забезпечити не лише вихід відсталих районів із туристичної депресивності, а й сприяти соціально-економічному зростанню області в цілому.

Список використаних джерел

1. Масляк П. О. Рекреаційна географія: навч. посіб. / П. О. Масляк. - К.: Знання, 2008. - 343 с.
2. Міщенко О. В. Сучасний стан туристичного ринку Волинської області / О. Міщенко // Регіон - 2015 : стратегія оптимального розвитку : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5-6 листоп. 2015 р.) / Харків. обл. від. Укр. геогр. т-ва, Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Харк. обл. станція юних туристів ; [редкол. : В. С. Бакіров (голова) та ін.]. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. - С. 202-205.
3. Павловська Т. С. Колективні засоби розміщування у Волинській області: сучасний стан і динаміка розвитку / Т. С. Павловська, І. М. Оніщук // Науковий огляд : міжнародний науковий журнал. - Київ, 2015. - № 5(15). - С. 26-40.
4. Основні поняття й управлінські категорії туризму [Електронний ресурс] / Навчальні матеріали онлайн. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/13761025/turizm/osnovni_ponyattya_upravlinski_kategoriyi_turizmu
5. Павлов В. І. Рекреаційний комплекс Волині : теорія, практика, перспективи / В. І. Павлов, Л. М. Черчик. - Луцьк : Надстир'я, 1998. - 122 с.
6. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія : навч. посіб. / Н. В. Фоменко. - К. : Центр. учб. л-ри, 2007. - 312 с.
7. Черчик Л. Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області: передумови розвитку: монографія. Частина I / Л. Черчик, О. Міщенко, І. Єрко; МОНУ. - Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014. - 128 с.
8. Чир Н.В. Стан і перспективи розвитку зеленого туризму на Волині / Н.В. Чир // Географія. Землеустрій. Природокористування : Науковий вісник Ужгородського університету. - Ужгород : Ужну, 2013. - Вип. 2. - С. 191-199.

Список использованных источников:

1. Масляк П. А. Рекреационная география: науч.пособ. / П. А. Масляк. - М.: Знание, 2008.-343 с.
2. Мищенко Е. В. Современное состояние туристического рынка Волынской области / Е. Мищенко // Регион - 2015: стратегия оптимального развития: материалы Междунар. науч.-практической. конф. (Г.. Харьков, 5-6 нояб. 2015) / Харьков. обл. от. Укр. геогр. -ва, Харьков. нац. ун-т им. В. Н. Каразина, Киев. нац. ун-т им. Т. Шевченко, Харьк. обл. станция юных туристов; [Редкол. В. С. Бакиров (председатель) и др.]. - Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2015 - С. 202-205.
3. Основные понятия и управленческие категории туризма [Электронный ресурс] / Научные материалы онлайн. - Режим доступа: http://pidruchniki.com/13761025/turizm/osnovni_ponyattya_upravlinski_kategoriyi_turizmu
4. Павловская Т.С. Коллективные средства размещения в Волынской области: современное состояние и динамика развития / Т. С. Павловская, И. М. Онищук // Научный обзор : международный научный журнал. - Киев, 2015. - № 5(15). - С. 26-40.
5. Павлов В. И. Рекреационный комплекс Волини: теория, практика, перспективы / В. И. Павлов, Л. М. Черчик. - Луцк: Надстирье, 1998. - 122 с.
6. Фоменко Н. В. Рекреационные ресурсы и курортология: учеб. пособие. / В. Фоменко. - М.: Центр. учб. лит-ры, 2007. - 312 с.
7. Черчик Л. Туристско-рекреационный комплекс Волынской области: предпосылки развития: монография. Часть I / л Черчик, А. Мищенко, И. Ерко; МОН. - Луцк: Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинский, 2014. - 128 с.
8. Чир Н.В. Состояние и перспективы развития зеленого туризма на Волини / Н.В. Чир // География. Землеустройство Природопользования: Научный вестник Ужгородского университета. - Ужгород: УжНУ, 2013. - Вып. 2. - С. 191-199.

References:

1. Maslyak P.O Recreational Geography / P. A. Maslyak. - K: Knowledge, 2008.-343 p.
2. Mishchenko O.V. Current state of the tourism market Volyn Region / Olena Mishchenko // Region - 2015: a strategy of optimal materials International scientific and practical. Conf. (Kharkiv, Nov. 5-6. 2015) / Kharkiv. region. from. Eng.

- Geography. the islands, Kharkiv. nat. University of them. V.N. Karazin Kharkiv National University, Kyiv. nat. University of them. Shevchenko, Kharkiv. region. Station of young tourists; [Redkol. : VS Bakirov (Chairman), etc.]. - Kharkiv: Kharkiv National University. Karazin, 2015. - P. 202-205.
3. Concepts and tourism management category [Electronic resource] / Teaching materials online. - Access: http://pidruchniki.com/13761025/turizm/osnovni_ponyattya_upravlinski_kategoriyi_turizmu
4. Pavlovska T.S., Communal agent institutions in Volyn region: the present day state and the development dynamics / T.S. Pavlovska, I.M. Onischuk // Scientific Review: International Journal. - Kyiv, 2015. - № 5 (15). - P. 26-40.
5. Pavlov V.I. Recreational Complex Volyn: theory, practice, prospects / V.I. Pavlov, L.M. Cherchik. - Luck: Nadstyyria, 1998. - 122 p.
6. Fomenko N.V. Recreational resources and balneology: teach. guidances. / N.V. Fomenko. - K. Centre. uchb .. l-ry, 2007. - 312 p.
7. Cherchyk L.A. Tourist and recreational complex Volyn region: preconditions of development: monograph. Part / Cherchik L., O. Mishchenko, M. Yerko - Luck: [Lesya Ukrainka Eastern European National University](#), 2014. - 128 p.
8. Chyr N.V. State and prospects of development of green tourism in Volyn / N.V. Chyr // Geography. Land Management. Nature: Scientific Bulletin of the Uzhgorod University. - Uzhgorod, Uzhgorod National University, 2013. - Vol. 2. - P. 191-199.